

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/nazwy-do-zmiany/39233,ul-Tyszki-Jana.html>
02.04.2026, 19:03

ul. Tyszki Jana

*W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa powyższa **powinna zostać zmieniona** jako wypełniająca normę art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).*

Jan Tyszka (1867-1919) - w rzeczywistości Jogiches Leon, występujący pod pseudonimami m.in. Jan Tyszka, Kazimierz (lub Lew) Grozowski, Engelmann Otto, Lowka, Andrzej. Działacz komunistyczny, współzałożyciel Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (SDKP) i Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL), członek KC Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji (SDPRR), współzałożyciel Komunistycznej Partii Niemiec (KPD), popierał powstanie Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (KPRP).

Urodzony w Wilnie, syn Samuela i Zofii, pochodził z bogatej rodziny kupieckiej.

W połowie lat osiemdziesiątych XIX w. rozpoczął działalność socjalistyczną, m.in. rozpowszechniał literaturę socjalistyczną na terenie Rosji, kierował w Wilnie siecią kółek socjalistycznych. Miał powiązania z warszawską grupą II Proletariatu. W 1888 r. został skazany na cztery miesiące więzienia i roczny nadzór policji za działalność antypaństwową. W 1890 r. zbiegł do Szwajcarii, gdzie współpracował z grupą J. Plechanowa „Wyzwolenie Pracy”. Po poznaniu Róży Luksemburg (zawarli związek małżeński) zaangażował się w działalności polskiego ruchu robotniczego. Współtwórca Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (SDKP), współzałożyciel i członek redakcji wychodzącego w Paryżu organu prasowego SDKP „Sprawa Robotnicza” (1893-1896). Następnie, mieszkając w Berlinie, włączył się aktywnie w działalność rewolucyjnej Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL). W l. 1902-1904 wraz z R. Luksemburg współredagował poznańską „Gazetę Ludową”. W 1905 r. przeniósł swoją działalność z Berlina do Krakowa. W listopadzie 1905 r. przyjechał do Warszawy z zamiarem kierownictwa walką rewolucyjną. Kierował pracą redakcji organu SDKPiL – „Trybuny Ludu”. Aresztowany wraz z R. Luksemburg w marcu 1906 r., osadzony na Pawiaku i w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej, skazany na 8 lat. W kwietniu 1907 r. zbiegł z więzienia wraz z pozyskanym strażnikiem i udał się na emigrację do Niemiec.

Był redaktorem lub współpracownikiem czołowych organów prasowych SDKPiL – „Przeglądu Socjaldemokratycznego” (1902-1904; 1908-1910), „Przeglądu Robotniczego” (1900-1905), „Z Pola Walki” (1905), „Czerwonego Sztandaru” (od 1905), „Trybuny” (1910) i pism zastępczych: „Młot”, „Wolna Trybuna”, „Nasza Sprawa”, „Wolny Głos”, „Praca”, „Nasze drogi”.

W dniach 13 V - 1 VI 1907 r. w Londynie brał aktywny udział w V Zjeździe Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji (SDPRR), w pełni podzielając stanowisko bolszewików. Z ramienia SDKPiL wszedł do KC SDPRR. Do 1911 r. niejednokrotnie reprezentował SDKPiL na zebraniach SDPRR.

Po wybuchu I wojny światowej czołowy działacz, a od 1916 r. organizacyjny przywódca tzw. „Grupy Spartakus”, redaktor „Spartakusbriefe”. W 1917 r. wraz z grupą czołowych działaczy „Grupy Spartakusa” połączył się z Niezależną Socjaldemokratyczną Partią Niemiec. Aresztowany od marca 1918 r. Po wybuchu rewolucji listopadowej 1918 r. w Niemczech (dzięki której uzyskał wolność) stał się jednym z czołowych przywódców proletariatu niemieckiego. Wszedł do centralnego kierownictwa Związku Spartakusa (nazwą tę przyjęła Grupa Spartakusa 11 XI 1918 r.). Był współzałożycielem i członkiem KC utworzonej na przełomie XII 1918 r. i I 1919 r. Komunistycznej Partii Niemiec (KPD), zrywającej współpracę z USPD. Po zamordowaniu w I 1919 r. R. Luksemburg i K. Liebknechta, w następstwie walk między oddziałami paramilitarnymi związanymi z dawnym Związkiem Spartakusa a policją, L. Jogiches został sekretarzem generalnym KC KPD.

Interesował się sytuacją w Polsce, wyrażał pełną aprobatę dla przesłanego do Berlina projektu platformy politycznej Komunistycznej Partii Robotniczej Polski.

10 III 1919 r. został zamordowany w berlińskim więzieniu.

(KLGd)